

ОПШТЕ ПРАВО ГЛАСА.

*3282
588*

*

НАПИСАО
СЛОБОДАН ПРАВДИЋ.

*

Цена 5 новчића или 10 филира.

*

4. ф. 595

БИБЛИОТЕКА
ИСТОРИЈСКОГ СЛОВА
У БУДИМПЕШТИ

БУДИМПЕШТА.
МЕЂУНАРОДНА ПИТАМЈАРИЈА РАНКА МИЛИЋА.
1902.

Z 217

И данас живи у Будимпешти један човек који је некад водио велику трговицу са свињама. Радња му је лепо ишла, он је био богат и имао је сва грађанска и политичка права, па је имао и право гласа.

Једнога дана удари изненада болест у свиње и цео његов чопор пронаде. Свиње поцркаше, трговац осироте и изгуби право гласа. Док је било свиња било је и права, кад су свиње поцркале, пркло је и право гласа.

Питам те сад, драги читаоче, који је овде имао право гласа: трговац или свиње?

Ја бих рекао да свиње . . .

Тако је то у овој земљи. Капитал, свиње, волови имају право гласа, а не људи. Не даје се право човеку, који има мозак и може да мисли, већ мртвој својини и новцу.*)

*) У Угарској цензус није свуда подједнак. За варошке грађане тражи се да плаћају најмање 21 круну државне порезе па да имају право гласа, за села важи најчешће 40 круна. У Србији који хоће да има право гласа мора да плаћа најмање 15 динара непосредне државне порезе.

Као да је памет човек бва у кеси, а не у глави. Међутим и деца знају да је у глави, и да човек без имања и капитала може да буде паметан и разуман.

Колико има богаташа који знају да цене шта је поштено и добро? Та још стари Доситеј је рекао да је богаташ раван волу са златним роговима. Доситеј је умро, али је његова реч остала. Богаташи су остали онако исто нечовечни и неправедни као што су и пре били. Чак многи веле да су сад горни но пре што су били.

Па ипак за то само се богаташима даје право гласа. Закон незна за сиромаше. Правда је заборавила оне који се муче и зноје.

Богаташи имају право гласа; они бирају посланике; они праве законе, они постављају власти.

Сваки увиђа да су они сила у овој земљи. Њима власти покорно служе, за њих попови дугачке молитве богу упућују и за њихове душе рајско насеље траже.

Ако где-год има бога и он је неправедан, пошто овакве неправде дозвољава. Вековима је било беде и тираније, и никад поповски Свевишњи није хтео да очисти свет од богаташке рђе и насиља. Никад Св. Илија и остали његови ортаци нијеу хтели да громовима и стрелама сатру па-

силнике и отмицаре који овај сироти народ угњетавају.

За то радници немају ни од кога правду да очекују. Њихова судбина лежи у њиховим рукама. Брат брату треба руку да пружи, и сви заједнички у борбу да ступе. Јер док се народ премишља и двоуми, докле богаташи трпају сиротињски зној у своје кесе.

Опште право гласа има велики значај за раднике. Јер у свима земљама где народ има ово право он ужива и веће слободе и веће благостање. Право гласа је красно оружје у радничким рукама.

Сви знају да су наши данашњи закони врло неправедни. Порезе и дације плаћају радници, служе војску радници, муче се и пате радници, правда је неправедна за раднике.

Замисли сад, читаоче, да се народу на једанпут да право гласа. Одмах би радници могли да пошљу у Сабор или у Народну Скупштину, како се у Србији вели, своје људе. Ти би људи брзо почели да раде за народ. Одмах би се на све стране осетило побољшање и напредак. Одмах би порезе биле пренесене на богаташе а сиромаси би били ослобођени свију дација. Сиротињски зној и труд, који је до данас

падао у богаташке руке, био би, у виду великих пореза, одузет од богаташа и враћен народу. Од тих пореза биле би саграђане силне школе, болнице и куће народне. Школовање омладине, лечење болесника и лекарије, прибежиште и стан сиромасима, све би то било бесплатно. Стајаћа војска била би укинута и замењена народном војском. Ради одбране отаџбине народ би се обучавао војној служби, али би све то брзо ишло и јефтино било. За неколико недеља младић би могао да се свикне свој потребној ратној служби, и неби морао да проводи читаве године по касарнама. Сви научени људи признају да је швајцарска војска најбоља у Европи. Али то је за то, што тамо војна служба траје 4—6 недеља и што остали војни терети не притискује народ као код нас.

Но улазак радничких претставника у Сабор или у Народну Скупштину донео би још много других користи народу.

Судови су данас скупи. Ко хоће да од суда тражи правду, тај мора да плаћа силне таксе и штемларине. Па и поред тога, ако није богат, он може да изгуби суђење. Раднички би посланици то одмах другачије уредили. Судови би постали бесплатни, а судије народ би сам бирао.

На тај би начин народ добио јефтину радничку правду.

Уведени би још били закони за заштиту радничку у случају болести и несрећног случаја. Скратио би се радни дан како за раднике у радионицама и фабрикама тако и за пољске раднике. Јер није право да једни раде дан и ноћ, а да се други на каруцама и интовима возају, преко лета у шуме и бање иду и целог живота уживају у беспослици на рачун радничког зноја. За свако место био би утврђен један минимум (најмања сума) наднице испод кога ни један мајстор не би смео да плаћа своје раднике. Тај би минимум морао да буде бар толики како би радник могао лепо и задовољно живети са својом породицом.

Поред тога, сви би закони били поправљени и удешени да служе народним а не капиталистичким интересима. Цело би друштво тако уређено било, да би било лепше од небеског раја о коме нам божије слуге и слушкиње толико приповедају.

Само за то треба да сви радници сложено поведу борбу противу богаташа и нерадника. Треба што пре да се освоји опште право гласа, јер се без тога ни коракнути напред не може. Данас нема у Угарској ни 500.000 гласача који гла-

сају, а од којих су половина најмање из чиновничког реда. На пошто је гласање јавно, то сви они који зависе од владе морају да гласају за владиног, богаташког кандидата. Друга половина гласача састављена је из ситних сопственика који данас толико зависе од власти и богаташа да морају да гласају за њихове посланике. Ето за то не треба нико да се изненађује што су увек владини кандидати били бирани и што је увек влада имала већину у Сабору.

Да се једном прекине са овом срамном владом капиталиста и спахија, потребно је да се народу да *оштите* право гласа, и то тако, да сваки пунољетни грађанин може да гласа и да то гласање буде тајно. А поред тога још да се никоме не да више од једног гласа.

Кад би се оште право гласа увело данас би у Угарској било преко 5,000.000 гласача. И пошто је народ многобројнији, то би он на изборима сигурно надјачао и владу и богаташе и тако послао у Сабор праве народне пријатеље, који би одмах очистили земљу од свакојаког гада.

Наш свет верује да је у краљевини Србији свет срећнији и да ужива веће слободе. То никако није истина. И тамо народ нема права, и тамо богаташи владају. Данас у Србији нема више од

300.000 бирача, остали су грађани бесправни. Радници и ситни сопственици немају права гласа. Поред тога уведена је и Сенат (где су заступљени само богаташи и круна) и кад би Народна Скупштина и хтела штогод да учини за народно добро, она не може, јер тај Сенат има право да одбаци сваки њен предлог.

Тако је ето цело Српство потчињено и лежи немоћно под чизмом капитала. Наши се патријарси, владике, попови и адвокати бакћу око ослобођења његова. Али ми је зачудо за што се нико не нађе да на право зло претом укаже. Сви они веле да само Мађари и остали туђинци угњетавају српски народ. Међутим шта раде српски богаташи у Србији? Шта раде српски богаташи у Угарској, као на пример г. Дунђерски, чији радници и наполичари, и ако су Срби, у дронцима иду? Зар је Србин капиталиста мањи народни крвонија од капиталисте Мађара?

Зар мађарски радни народ и сам не пати од тираније својих капиталиста и спахија? Та сви знају да има безброј цуке сиротиње и оголелих радника и код Мађара. Какве користи има тај јадни народ од тога што мађарске власти угњетавају српске раднике? Баш нинакве.

За то треба да се радници *свију вера и језика*

удруже и сложно и заједнички поведу борбу против *свију* капиталиста и спахија. Јер им ту лежи њихов спас. Богаташи су увек до данас знали да завађују једне с другима, Србе, Мађаре, Немце, Словаке, Хрвате и Румуне, и да се том завадом користе. Јер та завада заиста иде у њихову корист. Они врло добро знају да кад би се радници свију народности сложили, онда би њихове касе празније биле. Јер *здружени* радници лако и брзо би увели праведне законе у овој земљи и укинули богаташку тиранију.

Ето зашто је пронађена мржња против свега онога што није српско, као да су само Срби изабран божји народ а све остале народности нечисте и глупе као стока. Народ треба да се просвести и да иђуно на све те лажове и шпекуланте који га кривим путем воде, и да ступи под заставу радничке социјалистичке партије. Јер је то једина партија која тражи подједнака права за *све* народе и за *све* раднике.

Радницима нема друга спаса но да *сви* заједнички поведу борбу за своје ослобођење. А прва тачка те борбе треба да буде освојење општег прava гласа. Докле год радници не буду могли да иошљу своје посланике у Сабор, све ће се дотле са њима поступати као са марвом. За то

не треба ићи за онима који вичу : „Срби браћо,
„нама прво требају наша српска права,
„школе, српски судови и српски чиновници . . .
„Оставите се свега другог и будите само па-
„трите“.

На супрот овоме, искрени народни пријатељ вели да српски радници никад неће моћи сами собом извојевати код Сабора своја српска права јер су малобројни и слаби. За то је потребно да се здруже са радницима осталих угарских народности. Али ово је здружење могуће само ако се српски радници обавезу да се боре не само за своја српска права, већ и за права мађарских, хрватских, немачких, словачких и осталих радника. Јер су сви ови радници тако исто потчињени и тиранисани као и српски радници ; ер сви они траже, као и ми, своја права.

Но само ово здружење није довољно. Треба још наћи и згодно оружје за борбу и осигурати успех радничких захтева.

Овај ће успех само онда бити сигуран ако радничка партија буде дошла до могућности да у Сабор пошаље своје људе. *И за то је потребно да радници имају право гласа.*

Ето за што треба најпре тражити опште право гласа. Кад се оно освоји, остало ће све само со-

Боя доћи: и наша српска права, и немачка права и свачија права. Јер ће радничка партија, која заступа интересе *свију* радника и *свију* народности, бити праведна према *свима*.

Угарска буржоазија схваћа врло добро овај велики политички и друштвени значај општег права гласа. Она зна да би увођење овог права значило уништење њеног законодавног монопола који јој данас толике користи доноси. Њој је јасно да би сви закони које је она против радничких интереса увела, били укинута и да би тиме био отворен широки пут слободном развитуку и организацији радничке класе. Политичке слободе којима би уродило увођење општег права гласа створиле би повољне услове за развитаку радничких удружења и тиме дале социјализму потребне позиције са којих би се могло да туче данашње неправедно капиталистичко друштво и да бране, ако потребе буде, већ освојена радничка права.

Данас, кад богаташка воља чини закон у Сабору, радничке су руке потпуно слугане и све лежи на милост и немилост буржоазије и њених слугу. Чим се какав озбиљнији покрет међу радничтвом јави, одмах се брже-боље законима отежава његов напредак. Увек кад организовани

радници истакну буржоазији на супрот своју *организовану снагу* одмах она тражи помоћи од Сабора, и одмах тај Сабор *законе* против радника доноси. Тако је пре било са пољеким радницима и варошким радничким синдикатима, тако је данас са радничким болесничким касама. Свуда су *закони* били потребни да против организованих радника узму у *заштити* капиталистичке интересе. И ето зато треба све силе употребити да се освоји *законодавна власт* у овој земљи. Та законодавна власт јесте Сабор, а у њему радничка класа може доћи до већине само ако буде *уведено оштре право гласа*. Само ће на тај начин бити дата могућност радничкој класи и целоме радном народу да *законима* принуди на покорност оне који данас *помоћу закона* у овој земљи господаре.

У Народној Скупштини и Сенату српском владају богаташи. У угарском Сабору владају спахије и капиталисте. Нигде раднички заступници немају приступа. У Угарској и у Србији радник робује тешко ропство. У Немачкој, Енглеској, Белгији, Француској, Швајцарској и Италији раднички посланици седе у Сабору поред богаташких посланика, и дан и ноћ бране народне интересе. Њихова је реч тако силна, да министри и вла-

дваоци о њој морају рачуна да воде. И број ових радничких заступника све је већи у тим Саборима, тако да није далеко дан кад ће радници сасвим овладати и повратити отета радничка права и удављене слободе.

Само Угарска и Србија спавају. Српски радник још се није пробудио да подвикне богаташима: *Доста је било неправде и шираније!*

Зато, радниче, мучениче, просвести се, и похитај под заставу радничке партије. Здружи се са осталом браћом и хајде у борбу за *опиште право гласа.*

Право гласа треба да имају сви пунољетни грађани, и сироти и богати.

И сиромаш и богаташ треба да имају по један глас само.

Гласање треба да буде тајно, да нико не може да зна за кога је неко гласао.

Да се гласа у свакој општини, и то у празничне дане. Ако је гласање хитно, и мора да се гласа у радни дан, онда да мајстор и снахија даду својим радницима пола дана слободе како би могли да иду на биралиште.

Како се народ вара.

Било је то давно, али се још памти у равном Банату. Једно село живело је вековима срећно и задовољно, свега је било у изобиљу, и меда у кошницама, и сланине на тавану и жита у житницама.

Па имало је богме и ваљаних синова који су били увек у стању да допове и остале напасти на село силом одбију. Нико није смео да се усуди да га нападне.

И данас би ово село може бити још срећно живело да се једнога дана не деси овај случај :

У вече једног јесењег дана појави се у селу једна гомила Цигана свирача и играчица. Пред сваком кућом ова се је гомила заустављала, певала најлепше песме и играла најлепше игре. Сви, људи, жене и деца изашли су на сокак, гледали циганску вештину и дивили јој се.

Но за то су време крадљивци, нашав куће празне, дошли и покрали све што су нашли : и суву сланину, и мед и кајмак и све што се је носити могло.

Сву своју пљачку крадљивци су однели у једну оближњу шуму и тамо сачекали цигане, са којима су били у договору да народ свирком и игром забаве док они покрађу не изврше. Ту је све било подељено, и после једног лепог весела кренула се је цела гомила да на исти начин и друга села пљачка и пустоши.

Радниче, ма да је ова прича врло стара, она се ипак сваки дан понавља. Само што су на место Цигана сад дошли: политички шпекуланти, патријарси, владике и фишкали, а на место крадљивца: капиталисте и спахије.

КЊИГЕ ЗА РАДНИКЕ.

Изашла је прва свеска „Радничке Библиотеке“ :

Опште право гласа. Написао Слободан Правдић. Цена 10 филира.

Могу се још добити и следећа дела :
Илустровани Раднички Календар за 1902. год. Цена 50 филира.

Начела социјалне демократије. Написао Карло Кауцки. Цена 1 круна.

Капитал од Карла Маркса. Крагак извод од Габриела Девила. Превео Д. Т. Владисављевић. Цена 1·50 круне.

Иду Социјалисте. Цена 6 филира.

Изаћи ће ускоро из штампе и друга свеска радничке библиотеке „**Манифест Комуниста**“ од Карла Маркса и Фридриха Енгелса.

У уредништву радничке библиотеке могу се још добити и дописне карте са сликом чика-Васе Пелагића. Цена 4 филира по комаду.